

ЧЕРКАЩИНА – УКРАЇНИ ОКРАСА, ЗЕМЛЯ БЕЗСМЕРТНОГО ТАРАСА (ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ УМАНЩИНИ)

Анотація. В статті розкривається характеристика рекреаційних ресурсів Уманщини (Черкаська область). Показані об'єкти туристського та рекреаційного господарства території району. Показано основні природні (орографічні, кліматичні, водні, рослинні, фауністичні) та архітектурно-історичні рекреаційно-туристські ресурси Умані й Уманського району.

Ключові слова: туризм, рекреаційне господарство, територіальна організація, природні й антропогенні рекреаційно-туристські ресурси.

Аннотация. В статье раскрывается характеристика естественных и архитектурно-исторических ресурсов Уманщины (Черкасская область). Показаны объекты туристического и рекреационного хозяйства территории района. Показаны основные природные (орографические, климатические, водные, растительные, фаунистические) и архитектурно-исторические рекреационно-туристские ресурсы Умани и Уманского района.

Ключевые слова: туризм, рекреационное хозяйство, территориальная организация.

Annotation. The article reveals characteristics of recreational resources of Uman (Cherkasy region). The items of tourist and recreational facilities the area are described. The basic natural (orographic, climatic, water, plant, fauna) and architectural and historical recreation and tourism resources Uman Uman and area are shown.

Keywords : tourism, recreation, agriculture, territorial organization, natural and man-made recreation and tourism resources.

Постановка проблеми. Туризм – найдинамічніша галузь господарства у світі і його різнохарактерність пояснюється тим, що він відображає багато функцій подорожування і є не лише способом проведення вільного часу, а і формою виховного впливу на особистість. Саме на Черкащині, й зокрема на Уманщині, одним з перспективних видів розвитку соціальної інфраструктури є туризм. Цікава архітектурна спадщина, культура, побут, мальовничі ландшафти створені природою і людиною – показники, якими можна охарактеризувати села Уманського району та деякі передмістя міста Умані. Для виконання завдань туризму необхідно розвивати організаційні, економічні й правові аспекти його здійснення на державному рівні. Адже на даний момент Черкащина має прекрасну природу, багате на історичну спадщину місто Умань з дендрологічним парком „Софіївка“ та географічно вигідне центральне розміщення в Україні. Крім того, 7 січня 2014 року наша область святкувала 60-річчя від дня свого створення й відзначатиме 200-річчя Великого Кобзаря – Тараса Григоровича Шевченка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дані багаточислених досліджень [1-6] свідчать, що вивченню рекреаційно-туристського потенціалу окремих регіонів України приділяється небагато уваги дослідників. Найдавнішим джерелом вважають літопис Самовидця, який науковці називають одним із найфундаментальніших джерел з історії Східної Європи кінця XVII століття. З його сторінок стають відомі подробиці повстань, боротьби за гетьманство, які охопили Україну, й зокрема, Черкащину, за життя й особливо після смерті Богдана Хмельницького. Разом з цим, у літописі описано природні умови й соціальний розвиток території в ті далекі часи.

Формулювання цілей статті. Розглядаючи Уманщину як один із районів для виконання завдань у розвитку туризму, зупинимося на характеристиці основних природних (орографічні, кліматичні, водні, рослинні, фауністичні) та архітектурно-історичних рекреаційно-туристських ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умань – місто обласного підпорядкування, районний центр Черкаської області. Умань – старовинне і разом з тим зовсім молоде місто: до найстаріших його будинків (кінець XVIII сторіччя) з впевненістю можна віднести лише три, основна ж маса споруд поставлена після Великої Вітчизняної війни. Дата виникнення міста чітко не зафіксована, але перша згадка про річку Уму датована 1497 роком. Причину цього легко зрозуміти: життя стирало матеріальні та писемні свідоцтва за допомогою яких можна було б встановити час виникнення міста. Але напевно відомо, що територія сучасного Уманського і сусідніх районів, як і самої Умані, заселена була в дуже далекі часи (1616 рік). Понад п'ять тисяч років тому тут були розташовані поселення трипільської культури.

Загальна площа району 1,4 тис. км², населення 137,3 тис. чоловік, з них сільського 51 тис. Провідне місце належить сільському господарству. Уманський район знаходиться на заході області й належить до південної частини помірно зволоженої лісостепової зони. Район межує з Христинівським, Маньківським і Тальнівським районами, а також з Вінницькою та Кіровоградською областями. На формування рельєфу великий вплив мали ерозійні процеси, внаслідок яких утворились яри, балки, річкові долини. Найвища точка району розташована на південний захід від Умані – 265 м. Крім підвищених ділянок в районі є і зниження. Вони виникли в жолобоподібних западинах кристалічного щита. У районі поширені ліси Умансько-Канівського округу геоботанічного районування Черкаської області. Перший ярус у них становить дуб, другий – липа і граб, у третьому ярусі ростуть клен

гостролистий, ясен, дубняк, черешні; у підліску – крушина, калина, глід, ліщина, бузина. Трав'яний покрив складається з багатотрав'я, в складі якого поширені: лікарська медунка, лучний гай, фіалка, квіткова купина. Тваринний світ району різноманітний. Найтипівішими представниками є: кібець, борсук, видра, лелека, заєць-русак, чайка звичайна, вовк, ящірка прудка, ондатра, лисиця. В річках водяться такі риби як окуні, щуки, лящі. В ставках: коропа, карась, з членистоногих – раки.

Водні ресурси Уманщини розглянемо на прикладі річки Уманки, яка за однією з легенд і дала назву місту. Річка Уманка бере свій початок біля с. Вербовата, впадає в Ятрань і разом з нею несе свої води в Синюху, яка є лівою притокою Південного Бугу. Таким чином річка Уманка є річкою басейну Південного Бугу. Довжина річки близько 43 км, площа басейну становить біля 400 км². Середній ухил становить 1,4 м на 1 км. Річка протікає через ряд населених пунктів і має 25 приток, найбільші з них: Кам'янка, Олександрівка, Паланка і Чіканка.

Найвизначніші пам'ятки культової архітектури Уманщини.

Уманський чоловічий монастир (Братський скит третього класу). В Уманському монастирі в 1672 р. перебував Інок. Гедеон (в мирі – Юрій Хмельницький, син Богдана Хмельницького). Він, разом з Ігуменом цього монастиря Філаретом, покидає братський скит дізнавшись, що до Умані наближається гетьман Петро Дорошенко з козаками. А ще раніше, в 1668 р., в цьому монастирі перебував єпископ Мефодій, якого заслав сюди митрополит Йосип Тукальський.

Василіанський монастир (Базиліанський кляштор). Свято-Богородицький – Базиліанський монастир в Умані був заснований в другій половині XVIII ст., за часів папи Римського Климентія XIII.

Воскресенська церква на заріччі (передмістя „Бабанське“). Про час заснування цієї церкви невідомо. Вона згадується востаннє в письмових джерелах 1673р. Можна припустити, що час її побудови – друга половина XVI ст. при Київському метрополиті і Всія Русі Онкифорі гетьманові Богданові Рожинському. Воскресенська церква була спалена турками у 1647 році.

Однокупольна дерев'яна церква святої Варвари. На північному передмісті Паланка Уманська в давні часи існувала однокупольна, з відокремленою невеликою дзвіницею, дерев'яна, крита гонтом церква святої Варвари-Великомучениці, яка діяла до 1860 року.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці. Ця церковна споруда знаходилась на невеликому старовинному передмісті Вовкове, а пізніше – Івангородське. Даних про точне місцезнаходження церкви не збереглося. Час заснування за давністю також невідомий.

Кірха. Кірха розташувалась на розі вулиць Паризької Комуни і Республіканської. Це протестантська церква, яка побудована у 1912 р. на кошти баварця Тіхтера. У 1961 році її розширили, добудували з лівого боку і використовували як клуб.

На сьогоднішній день в Умані діють такі православні церкви: Автокефальна церква (район Маслозаводу), Миколаївська церква від Московського патріарху (район продуктового ринку), Івано-Богославська церква від Київського патріарху (район Міщанки). В місті наявні також й інші культові споруди: молитовний будинок (район Уманчанки”), костел (картинна галерея), церква адвентистів сьомого дня (район Осташівки), церква п'ятидесятників (район Міщанки); Соборна церква Успіння Пресвятої Богородиці (Друга Успенська); Івано-Богословська церква (на передмісті Міщанка); Різдво-Богородицька церква (на передмісті Лиса гора); Каплиця

святого Яна (Івана Хрестителя Ісуса Христа); Церква Івана Золотовутого (на поселенні Бесарабка).

Рекреаційно-туристські ресурси садово-паркового мистецтва.

Перлина Уманщини – дендрологічний парк „Софіївка”.

Історія „Софіївки” починалась у 1795 році, коли в місто Умань на постійне місце проживання приїхав його володар Фелікс Потоцький. Жінка його чарівна гречанка Софія часто тужила за рідною домівкою. Тоді Потоцький наказав інженеру Л. Метцелю розпочати будівництво парку. Ще у 1796 р. ця місцевість була пустирем. Зараз це чудовий парк, до якого щороку приїздять сотні тисяч іноземних туристів. „Софіївка” знаходиться на південно-східній окраїні міста Умань – адміністративного центру Уманського району. В парку переважають східно-опідзолені чорноземи, в комплексі з якими залягають сірі і темно-сірі лесові ґрунти. Ґрунтова порода – карбонатний та середньо суглинковий лес. Трав’яниста рослинність парку нараховує біля 500 видів, більшість з яких є типовими для навколишніх лісів (підсніжники, полуниці та суніці, полин гіркий, копитняк європейський, медунка темна, купина та ін.) Парк поділяється на кілька основних районів – Дубинку, Звіринець, Грибок, Кавказька гірка, Єлисейські поля, Англійський парк, Греків яр. Дубинка найбільше за площею насадження. Починається вона від головного входу та простягається по ліву сторону від широкої головної алеї догори по схилу на північний захід через все плато до балки Греків яр. В підлісках, перелісках і на галявинах висаджені різноманітні екзотичні дерева та кущі. Звіринець займає широку балку на правому березі річки Кам’янки. У 1880-90 рр. ліс був складений з кримських сосен. Зараз тут ростуть ялина кавказька, сосна чорна, модрина європейська та сибірська, різні види бузку, виноградник і т.д.

Грибок займає берегову частину і пологий схил лівого берега Кам’янки, починаючи з головного входу і центральної алеї. Основу Грибка складає велика

степова галявина площею більше 4 га. Тут нараховується біля 100 видів трав'янистої рослинності. Кавказька гірка являє собою кам'янистий лівий берег Нижнього ставу, густо засаджений декоративними кущами та деревами. Насадження насичені екзотичними породами.

Великий інтерес являє собою арборетум, створений в честь 150-річчя з дня народження великого українського поета Т.Г. Шевченка. Породи розміщені в ньому за родами і видами. На площі 1,5 га тут висаджено більше 70 видів та форм різних деревних та кущових порід, в тому числі колекція беріз, липи крупнолистої, ведмежий горіх, ліщина та інші. На паркових землях висаджено 105 тисяч рослин, в тому числі 65 тисяч деревних та 40 тисяч кущових.

Висновки. Отже, як бачимо, Уманщина має великий потенціал для розвитку туризму, де є і природні, і архітектурно-історичні рекреаційно-туристські ресурси. Врахування можливостей території, які є базовими у розвитку туризму та активна соціальна політика у цьому питанні, сприятимуть розвитку туристської індустрії на Уманщині та різнобічному процвітанню регіону.

Туристська підготовка молоді забезпечує одержання ними необхідних знань в організації туристських походів і екскурсій та одержання необхідних туристських навичок, оволодіння організаційно-методичними вміннями у проведенні різних туристсько-краєзнавчих заходів. Зокрема, включення школярів та студентів у інфраструктуру туризму, де є можливості для дослідження орографічних, кліматичних, водних, рослинних, фауністичних та архітектурно-історичних рекреаційно-туристських ресурсів Уманщини.

Література

1. Бабешко О.О. Географія Черкаської області. – К. : Науковий світ, 2000. – 62 с.

2. Записи мандрівника Павла Аляпського про Умань та десять церков у місті і його околицях. – 1956. – С. 12.
3. Иващенко В. Исторический очерк города Умань. 1895.
4. Історія української культури /За заг. ред. І.Крип'якевича. – К. : Либідь, 1994. – 650 с.
5. Коцан І.Я. Шкільний туризм. – К. : Муар, 1998. – 206 с.
6. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм. – К. : Вища школа, 1994. – 190 с.